

Den gamla lagen om funktionshinderservice – övergångsperiod till och med 31.12.2027

Gamla serviceprocessen – Beslutsfattande

Handbok om funktionshinderservicen
Institutet för hälsa och välfärd THL

Du läser nu en sida enligt den gamla handikappservicelagen (380/1987).

Denna lag har upphävts genom L 14.4.2023/675, som gäller fr.o.m. 1.1.2025.

I avsnittet om tidigare funktionshinderservice beskrivs tjänster enligt lagen om funktionshinderservice och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda samt tillämpningen av lagen i praktiken. Dessutom beskrivs klientprocessen enligt den gamla lagen om funktionshinderservice.

Texten är innehåll enligt den gamla lagen om funktionshinderservice (380/1987). Det innehåll som THL producerat har publicerats i sin ursprungliga form i THL:s elektroniska Handbok om funktionshinderservice.

Innehållet enligt den gamla lagen om funktionshinderservice (380/1987) används till tillämpliga delar till utgången av övergångsperioden för den nya lagen om funktionshinderservice den 31 december 2027.

[Lag om service och stöd på grund av handikapp \(Finlex\)](#)

Gamla serviceprocessen – Beslutsfattande

Ett skriftligt beslut ska fattas om funktionshinderservice

Enligt socialvårdslagen har klienten rätt att få ett skriftligt beslut om ordnandet av socialservicen. Ett ärende som gäller brådskande åtgärder ska handläggas och beslutet ska fattas utan dröjsmål utifrån tillgängliga uppgifter, så att klientens rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras.

Beslut om service och stöd enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp ska fattas utan obefogat dröjsmål och senast inom tre månader från det att personen med funktionsnedsättning eller hans eller hennes företrädare har ansökt om service eller stöd, om inte utredningen av ärendet av särskilda skäl kräver längre behandlingstid. Enligt socialvårdslagen ska beslutet ändå verkställas senast inom tre månader från det att ärendet inlett.

Den tidsfrist på tre månader som anges i lagen om service och stöd på grund av handikapp innebär inte att beslutet kan fördröjas i en situation där saken kunde avgöras. I sådana situationer ska ett beslut fattas omedelbart.

I vissa ärenden som gäller funktionshinderservice, exempelvis i fråga om ändringsarbeten på bostad, kan det krävas sådan byggnadsteknisk expertis som bara fås genom expertutlåtanden. I dessa fall kan tidsfristen på tre månader vara befogad. Också bedömningen av grav funktionsnedsättning (gravt handikapp) och införskaffandet av de läkarintyg som krävs kan leda till att det behövs mer tid efter inlämnandet av ansökan för att fatta ett beslut.

Tidsbegränsat eller tills vidare gällande beslut

Välfärdsområdet ska fästa särskild uppmärksamhet vid säkerställandet av servicens kontinuitet när den sköter lagstadgade uppgifter. Enligt 38 § 3 mom. i socialvårdslagen ska stödet om möjligt ordnas så att servicens kontinuitet tryggas, om det inte ligger i klientens intresse att ändra servicen. Detta gäller personer vars stödbehov är bestående eller långvarigt.

Enligt principen om förtroendeskydd ska klienten bland annat kunna lita på att beslut är varaktiga. Det betyder ändå inte att beslut inte alls kan ändras.

I allmänhet är det alltså bra om välfärdsområdet fattar ett beslut som gäller tills vidare om servicen, om klientens servicebehov är kontinuerligt. Också med tanke på organiseringen av socialarbetet och resursanvändningen är det rimligt att beslut om service för vilken behovet är långvarigt gäller tills vidare. Kontinuiteten är särskilt viktig om det gäller tjänster som är nödvändiga för klienten. Naturligtvis ska beslutet ändras om klientens behov förändras.

Lagstiftningen förpliktar ändå inte direkt till tills vidare gällande beslut om funktionshinderservice. Också tidsbestämda avtal kan tillämpas. Välfärdsområdet ska ändå fästa uppmärksamhet vid kontinuiteten i servicen också vid beslut som gäller för viss tid. Servicen ska beviljas för en tillräckligt lång tid och ett nytt beslut fattas i tillräckligt god tid innan det föregående beslutet upphör att gälla.

Överskridning av tidsfrister

Den lagstadgade tidsfristen på tre månader kan endast överskridas i undantagsfall. En sådan orsak till en längre behandlingstid som avses i bestämmelsen kan vara att personens skada eller sjukdom är så sällsynt att det kan behövas mer tid för att inhämta ytterligare utlåtanden.

En längre behandlingstid kan också bero på att personen uttryckligen begär att ansökan ska behandlas senare. Om en myndighet själv begär om utlåtanden eller utredningar ska den kontrollera och följa upp ytterligare utredningar och vid behov ställa en tidsfrist för ytterligare externa utredningar. Om man vid utredningen av servicebehovet upptäcker att klienten har ett akut behov av en tjänst eller stödåtgärd kan ett beslut om denna tjänst fattas, medan utredningen av den övergripande situationen fortsätter.

Delgivning av beslut

Besluten om service utifrån serviceplanen fattas av den tjänsteinnehavare som är behörig att fatta dessa beslut. Beslutet delges alltid skriftligt och postas till klienten. Beslutet kan också delges muntligt om det är nödvändigt på grund av att ärendet är brådskande. Ett skriftligt beslut inklusive en anvisning om hur man begär omprövning eller en besvärсанvisning ska ändå ges utan dröjsmål. Fristen för begäran om omprövning eller sökande av ändring börjar löpa från delfäendet av det skriftliga beslutet.

Enligt 44 § i förvaltningslagen (434/2003) ska följande tydligt framgå av ett skriftligt beslut:

- den myndighet som har fattat beslutet
- de parter som beslutet direkt gäller
- motiveringen för beslutet
- en specificerad uppgift om vad en part är berättigad eller förpliktad till enligt beslutet
- namn och kontaktuppgifter för den person av vilken en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet.

Besvärсанvisning ska fogas till ett beslut som får överklagas genom besvär. I besvärсанvisningen ska nämnas

- besvärsmyndigheten,
- den myndighet som ska tillställas besvärsskriften, samt
- besvärstiden och från vilken tidpunkt den räknas.
- Krav som besvärsskriften ska innehålla
- Uppgifter om frambefordrandet av besvären

Servicehelhet

Den helhet av tjänster och stödåtgärder som klienten får kan innefatta en eller flera tjänster alltefter klientens situation och behov. Tjänsterna och stödåtgärderna kan beviljas och genomföras enskilt eller som en helhet.

I vissa situationer ställs redan i lagen ett krav på samlingsbeslut, där flera olika socialtjänster beviljas med samma beslut:

- Lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) kräver i vissa situationer att ett beslut om serviceboende fattas för personer med grav funktionsnedsättning (gravt handikapp). Enligt förordningen om service och stöd på grund av handikapp (759/1987) hör till serviceboende bostad samt sådana tjänster i anslutning till boendet som är nödvändiga för invånaren i det dagliga livet. Sådana tjänster kan bestå av hjälp med funktioner som hänför sig till boendet, såsom möjligheter att förflytta sig, påklädning och personlig hygien samt de tjänster som behövs för främjande av den boendes hälsa, rehabilitering och trivsel.
- I 46 § i socialvårdslagen (1301/2014) regleras beslut om nödvändig omsorg och försörjning. Sådana beslut innefattar den socialservice genom vilken nödvändig omsorg och försörjning samt hälsa och utveckling gemensamt tryggas för ett barn som behöver särskilt stöd eller någon annan klient som behöver särskilt stöd.
- Specialomsorgsprogrammet enligt lagen om specialomsorger om personer med utvecklingsstörda (519/1977)

Oavsett om tjänsterna och stödåtgärderna beviljas eller genomförs enskilt eller tillsammans ska de alltid ordnas så att de tillsammans bildar en enhet som främjar klientens intresse.

God förvaltning i beslutsfattande

Myndighetens behandling av funktionshindersserviceärenden och beslutsfattande är förvaltningsförfarande, som regleras detaljerat i förvaltningslagen och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). Grunderna för en god förvaltning förutsätter att myndigheten behandlar klienterna jämnt

och använder sin behörighet endast till lagenliga ändamål. Anhängiggörande av ärenden, utredningar och beslutsfattande regleras i förvaltningslagen. Ett myndighetsbeslut ska alltid motiveras.

Förvaltningslagen ställer olika skyldigheter på myndigheterna, till exempel serviceprincipen, rådgivningsskyldigheten och utredningsskyldigheten. Dessutom föreskriver lagen om kravet på gott språkbruk och samarbetsskyldigheterna mellan myndigheter.

En god förvaltning inom socialvården baserar sig på klientorientering och tillgodoseende av klientens självbestämmanderätt. I 7 § i förvaltningslagen föreskrivs om serviceprincipen och adekvat service. Möjligheterna att uträtta ärenden och behandlingen av ärenden hos en myndighet ska om möjligt ordnas så att den som vänder sig till förvaltningen får behörig service.

Ett behörigt tillhandahållande av service är nära anknutet till rådgivningsskyldigheten enligt 8 § i förvaltningslagen. Rådgivningsskyldigheten innebär att en myndighet inom ramen för sin behörighet och enligt behov ska ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller uträttandet av ärenden. Med styrning enligt förvaltningslagen avses allmänna råd och anvisningar angående förfaranden, till exempel hur ett ärende anhängiggörs. Klienten har rätt att veta vem som sköter hans eller hennes ärende, när tjänsteinnehavaren eller arbetstagaren är på plats och hur länge det tar att behandla ärendet. Om myndigheten saknar behörighet ska den sträva efter att hänvisa klienten till en behörig myndighet. Rådgivningen är avgiftsfri.

Enligt 5 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården ska socialvårdspersonalen för klienten utreda hans eller hennes rättigheter och skyldigheter samt olika alternativ och deras verkningar liksom också andra omständigheter som är av betydelse för klientens sak. Enligt bestämmelsen har myndigheten en skyldighet att på eget initiativ även reda ut innehållsmässiga omständigheter för klienten, såsom olika alternativ i servicesystemet och under vilka förutsättningar klienten har rätt till service och stöd.

Principen om förtroendeskydd

Enligt principen om förtroendeskydd ska en klient inom socialvården kunna lita på att myndigheter agerar rätt och felfritt och på att de förvaltningsbeslut om förmåner som myndigheter fattar är beständiga. Med principen om förtroendeskydd avses också att en myndighet till följd av förvaltningsbeslutets beständighet inte i allmänhet utan samtycke av parten kan återkalla en rättighet eller förmån som parten beviljats eller ens minska den, såvida det inte separat föreskrivs genom lag om till exempel förutsättningarna för justering av vissa slag av service eller stöd.

Om förutsättningarna för beviljande av service har upphört helt och hållet eller har ändrats väsentligt kan beslutet justeras trots förtroendeskyddet. Gällande beslut kan alltså ändras till förmånstagarens nackdel, om motiveringarna beror på klara förändringar i personens individuella omständigheter eller på felaktiga uppgifter som personen lämnat. Möjligheterna att ingripa i förvaltningsbeslut om beviljande av förmån gäller då både tidsbegränsade beslut och beslut som gäller tills vidare. Skillnader kan förekomma mellan så kallade anslagsbundna tjänster och tjänster som baserar sig på subjektiva rättigheter. Förutsättningarna för beviljande av tjänster som omfattas av den subjektiva rätten kan i sig även justeras under beslutets giltighetstid och beslut om beviljande av förmån kan ändras även till förmånstagarens nackdel under vissa förutsättningar.

Ändringssökande, anmärkning och förvaltningsklagan

En klient inom välfärdsområdets socialvård, till exempel funktionshindersservicen, kan begära omprövning eller söka ändring i ett individuellt beslut om han eller hon inte är nöjd med beslutet.

Dessutom kan en klient inom socialvården eller en patient inom hälso- och sjukvården framställa anmärkning till verksamhetsenhetens ansvariga eller klaga hos den övervakande myndigheten om han eller hon inte är nöjd med servicen, vården eller bemötandet.

Begära omprövning av tjänsteinnehavarens beslut

Den som söker socialvårdens tjänster har rätt att få ett skriftligt beslut med motiveringar. Tjänsteinnehavarens beslut ska alltid inkludera en besvärсанvisning eller anvisningar om hur man begär omprövning. Omprövning av ett beslut fattat av en tjänsteinnehavare inom socialvården kan begäras hos välfärdsområdet.

[Socialvårdslagen 50 § \(Finlex\)](#)

Begäran om omprövning ska lämnas hos den myndighet som fattat beslutet. Begäran om omprövning ska lämnas inom trettio (30) dagar från delfäendet av beslutet.

[Förvaltningslagen 49 d §\(Finlex\)](#)

Anförande av besvär hos förvaltningsdomstolen

Ett beslut av som meddelats av välfärdsområdet kan överklagas hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet. Välfärdsområdet ska i samband med delgivningen av beslutet anvisa hur och hos vem beslutet kan överklagas.

[Socialvårdslagen 51 §\(Finlex\)](#)

Överklaga förvaltningsdomstolens beslut genom besvär

Ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Ansökan om besvärstillstånd kan inkluderas i samma besvärsskrift som besvären eller lämnas in till högsta förvaltningsdomstolen som en separat handling tillsammans med besvärsskriften. Ändringssökanden ska i sin ansökan om besvärstillstånd ange den i lagen avsedda grund på vilken besvärstillstånd begärs samt de skäl på vilka ändringssökanden anser att den ovan avsedda grunden för meddelande av besvärstillstånd föreligger. Besvärstillstånd ska beviljas, om:

- det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis är viktigt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen
- det finns särskilda skäl för högsta förvaltningsdomstolen att avgöra ärendet på grund av att det i ärendet skett ett uppenbart fel, eller
- det finns något annat vägande skäl för att bevilja besvärstillstånd.

[Lag om rättegång i förvaltningsärenden 111 § \(Finlex\)](#)

Förvaltningsdomstolen ska till sitt beslut bifoga en besvärсанvisning det vill säga en anvisning om hur man överklagar.

Rättegångskostnader i förvaltningsdomstol och i högsta förvaltningsdomstolen

I regel skall parterna i förvaltningsprocesser stå för sina egna rättegångskostnader. I förvaltningsprocessen är en delaktig skyldig att helt eller delvis ersätta en annan delaktigs rättegångskostnader, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv ska stå för sina rättegångskostnader.

När ersättningsskyldighetens skälighet bedöms kan hänsyn dessutom tas till ärendets rättsliga oklarhet, de delaktigas egna åtgärder och ärendets betydelse för parten.

En enskild part får åläggas att ersätta en myndighets rättegångskostnader endast om den enskilda parten har framställt ett uppenbart orgrundat yrkande.

[Lag om rättegång i förvaltningsärenden 95§ \(Finlex\)](#)

Ersättningsgilla rättegångskostnader är kostnader för utarbetande av rättegångsskrivelser och inhämtande av sådan utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras samt andra kostnader som orsakas av rättegångens förberedande.

Till ersättningsgilla rättegångskostnader hör också kostnader för deltagande i ett rättegångstillfälle, ersättningar till vittnen och sakkunniga, arvode och ersättning till ombud eller biträde, samt övriga kostnader

som direkt hör samman med rättegången.

[Lag om rättegång i förvaltningsärenden 97 § \(Finlex\)](#)

Ersättning för rättegångskostnader ska yrkas innan förvaltningsdomstolen fattar beslut i huvudsaken. I yrkandet ska rättegångskostnadernas belopp och grunderna för beloppet specificeras.

[Lag om rättegång i förvaltningsärenden 98 § \(Finlex\)](#)

Klienten har möjlighet att ansöka om rättshjälp

Utgångspunkten är att sakägaren själv bekostar den juridiska assistansen. Om hen inte har råd att skaffa assistans kan staten bekosta assistansen antingen delvis eller helt. Rättshjälp beviljas vanligen inte om den sökande har en rättsskyddsförsäkring som kan ersätta kostnaderna.

[Tilläggsinformation fås via Rättshjälp \(Oikeus.fi\)](#)

Rättegångskostnader tas inte ut för ärenden som gäller funktionshindersservice

En del av förvaltningsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens beslut är avgiftsbelagda, och det tas ut en rättegångsavgift. Avgiften är 270 euro i förvaltningsdomstolen och 530 euro i Högsta förvaltningsdomstolen.

[Rättegångsavgifter vid förvaltningsdomstolarna \(Domstolsväsendet\)](#)

Rättegångsavgifter tas trots allt inte ut till exempel i de flesta ärenden som gäller social- och hälsovårdstjänster och som en enskild har inlett, såsom ärenden inom servicen för personer med funktionsnedsättning (ärenden som rör specialomsorgstjänster enligt specialomsorgslagen eller service och stödtjänster som ordnas på grund av funktionsnedsättning).

[Lag om domstolsavgifter 5 § \(Finlex\)](#)

Söka ändring i specialomsorgsprogrammet

Det finns två förfaranden för att söka ändring i specialomsorgsprogrammet som föreskrivs i Specialomsorgslagen (519/1977).

Enligt 36 § i Specialomsorgslagen kan Regionförvaltningsverket förordna att specialomsorgsprogrammet ska korrigeras till de delar det anses vara påkallat, om personen själv eller personens vårdnadshavare eller annan intressebevakare eller den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd anser att specialomsorgsprogrammet inte är ändamålsenligt.

[Specialomsorgslagen 36§ \(Finlex\)](#)

Ett yrkande om rättelse enligt 36 § i Specialomsorgslagen är inte tidsbundet, utan kan när som helst framställas till Regionförvaltningsverket.

Enligt Specialomsorgslagen 81 a § ska omprövning av beslut som gäller huruvida andra specialomsorger än de som är oberoende av en persons vilja ges eller avslutas och beslut om godkännande av ett individuellt specialomsorgsprogram för andra specialomsorger än de som är oberoende av en persons vilja får begäras hos regionförvaltningsverket på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen. Detta innebär bland annat att överklagande ska ges in inom 30 dagar från delgivningen av beslutet. Ett beslut med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Beslut om specialomsorgsprogram eller tillhandahållande av specialomsorger, som till exempel ordnande av bostad, överklagas därför till Regionförvaltningsverket enligt 81 a § i Specialomsorgslagen.

[Specialomsorgslagen 81 a § \(Finlex\)](#)

Anmärkning

En klient som är missnöjd med bemötandet inom socialvården kan framställa anmärkning till den som ansvarar för verksamhetsenheten eller till en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården. Inom hälso- och sjukvården kan anmärkningen framställas till den chef som ansvarar för hälso- och sjukvården vid en verksamhetsenhet.

Syftet med anmärkningsförfarandet är att klientens ärende ska behandlas så nära serviceprocessen som möjligt och av en person som genom sitt avgörande kan se till att de missförhållanden som har observerats snabbt åtgärdas.

Man kan inte söka ändring i ett individuellt beslut med en anmärkning. En anmärkning kan dock påverka hur man arbetar och bemöter klienter på verksamhetsenheten i fortsättningen.

Myndigheter ska besvara en anmärkning inom skälig tid. Framställandet av anmärkning påverkar inte klientens rätt att söka ändring i beslut om socialvård eller rätt att anföra förvaltningsklagan i sin sak hos de myndigheter som övervakar socialvården.

Välfärdsområdets socialombudsman och patientombudsmannen på en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården informerar om rättigheterna för patienter och klienter inom socialvården och hjälper till exempel till att upprätta en anmärkning.

Förvaltningsklagan

En klient inom socialvården eller en patient kan anföra en fritt formulerad förvaltningsklagan om upplevda missförhållanden inom social- och hälsovården och om en myndighets förfarande. Klagan anförs hos regionförvaltningsverket eller riksdagens justitieombudsman.

Klagan kan också anföras hos välfärdsområdet, kommunens och statens myndigheter. I vissa fall kan regionförvaltningsverket överföra behandlingen av klagan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira (till exempel allvarliga felbehandlingar och nationellt eller principiellt viktiga ärenden).

Rätten att anföra förvaltningsklagan begränsas inte till den klagandes eget ärende, utan klagan kan anföras av vem som helst. En klagan är inte en officiell process för ändringssökande och kan därför inte leda till att ett enskilt beslut om service ändras. Ett avgörande i ett ärende som gäller förvaltningsklagan kan inte överklagas genom besvär.

Inom socialvården anförs förvaltningsklagan bland annat om

- servicesystemets och verksamhetsenheternas funktion
- personalens tillräcklighet
- förfaringssätt och arbetspraxis
- dåligt bemötande av klienten
- vårdens och tjänsternas otillräcklighet eller tillgänglighet.

I ett avgörande i ett ärende som gäller förvaltningsklagan kan man även ta ställning till frågor om ändamålsenlighet, verksamhetens kvalitet, bemötandet av klienten eller andra frågor som framkommer i samband med klagan.

Genom en klagan får den övervakande myndigheten kännedom om upplevda missförhållanden. Baserat på klagan kan den övervakande myndigheten till exempel ge en myndighet en anmärkning.

Anmärkning prioriteras

Om anmärkning inte har framställts i ett ärende, får myndigheten överföra ärendet till den verksamhetsenhet som förvaltningsklagan gäller eller till en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården. Detta förutsätter att tillsynsmyndigheten bedömer att det är lämpligast att behandla klagan som en anmärkning. Överföringen ska göras omedelbart efter bedömningen. Den som anfört klagan ska underrättas om överföringen. Verksamhetsenheten ska underrätta den överförande tillsynsmyndigheten om svaret på det överförda ärendet. Avvisningsbeslut meddelas inte i fråga om klagan som överförs för att behandlas som anmärkningar.

Källor

[Förordning om service och stöd på grund av handikapp 759/1987 \(Finlex\)](#)

[Förvaltningslag 434/2003 \(Finlex\)](#)

[Lag angående specialomsorger av utvecklingsstörda \(Specialomsorgslagen\) 519/1977 \(Finlex\)](#)

[Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/2000 \(Finlex\)](#)

[Lag om service och stöd på grund av handikapp 380/1987 \(Finlex\)](#)

[Socialvårdslag 1301/2014 \(Finlex\)](#)

Räty, Tapio (2010) Vammaispalvelut. Vammaispalvelun soveltamiskäytäntö. Kynnys ry.